

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 6 - Number: 21, p. 85-96, Autumn 2022

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyleri*

Readability Levels of Free Reading Texts in Secondary School Turkish Textbooks

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1118710>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
02.06.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
29.09.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.09.2022

Asya Studies

Merve Gkgl
Öğretmen / Millî Eğitim Bakanlığı
mervegokul7@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-7205-7335>

Dr. Öğr. Üyesi Bora Bayram
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi
Anabilim Dalı
bora.bayram@alanya.edu.tr

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-0693-4651>

z

Okunabilirlik düzeyi, bir metnin hedef kitleye uygun olup olmadığının tespit edilmesinde kullanılabilecek ltlerden biridir. Bu lt doğrultusunda ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, betimsel nitelikteki tarama modeline uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Çalışma materyalini 2021-2022 eğitim-ğretim yılında kullanılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri betimsel analizle incelenerek değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın inceleme nesnesi durumundaki dört adet kitapta yer alan serbest okuma metinleri daha önce belirlenmiş temalar çerçevesinde ele alınarak yorumlanmıştır. Metinlerden elde edilen verilerin incelenmesinde Ateşman (1997) tarafından Flesch'ten uyarlanan okunabilirlik formülünden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre 5. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin *kolay* ile *orta güçlükte* olduğu; 6. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin *ok kolay*, *kolay* ve *orta güçlükte* olduğu; 7. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin *kolay* ve *orta güçlükte* olduğu; 8. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin *kolay* olduğu tespit edilmiştir. Metin türleri açısından hem hikâye edici metinlerin hem de bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin *kolay* olduğu; şiir türü metinlerinse birinin *ok kolay*, diğerlerinin *kolay* olduğu grlmştir. Serbest okuma metinleri içinde buldukları temaya uygunluğu açısından incelendiğinde metinlerin temayı yeterli oranda temsil ettiği grlmştir. Araştırma sonucunda şiir türü metinlerde okunabilirlik kriterlerine ve Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinleriyle ilgili ğretmen ve öğrencilerin görüşlerini almaya yönelik alışmalar yapılması nerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Ders Kitabı, Okuma, Serbest Okuma Metni, Okunabilirlik Düzeyi

Abstract

Readability is one of the criteria used to determine whether a text is appropriate for the target audience. In line with this criterion, this study, which aims to determine the readability levels of free reading texts in secondary school Turkish textbooks, was carried out following the descriptive survey model. The study material consists of the 5, 6, 7 and 8th-grade textbooks used in the 2021-2022 academic year. The data of the study were evaluated by examining them with descriptive analysis. In this respect, the free reading texts in the four books that are the object of examination of the research were examined and interpreted within the framework of the pre-determined themes. In the analysis of the data obtained from the texts, the readability formula adapted from Flesch by Ateşman (1997) was used. According to the results of the research, it was determined that the readability of the free reading texts in the 5th-grade classes was between easy and intermediate, and the free reading texts in the 6th-grade courses were found to be very easy, easy and intermediate, the readability levels of the free reading texts in the 7th-grade textbook were easy to intermediate difficulty, and the readability levels of the free reading texts in the 8th-grade textbook were easy. In terms of text types, it was seen that the readability levels of both narrative texts and informative texts were easy, while one of the poetry type texts was very easy and the others were easy. When the free reading texts are examined in terms of their convenience to the theme they are in, it was seen that the texts adequately represent the theme. As a result of the research, it is recommended to conduct studies to obtain the readability criteria in poetry-type texts and to obtain the opinions of teachers and students about the free reading texts in Turkish textbooks.

Keywords: Turkish Textbook, Reading, Free Reading Text, Readability Level

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Gkgl, M. ve Bayram, B. (2022). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyleri. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(21), 85-96.

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu alışma için herhangi bir çıkar atışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

GİRİŞ

Yazının icadıyla ortaya çıkan okuma eylemi tarih boyunca insanların en temel ihtiyaçlarından biri olarak hayatımızda yer edinmiştir. Çoğu zaman okulla eş zamanlı olarak düşünülen okuma, sadece okul çağında değil; okul çağı öncesinde ve sonrasında da eyleme dökülecek bir davranıştır.

Okumak, bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya seslendirmektir (TDK, 2022). Okuma faaliyeti, bireyin sosyal ve akademik anlamdaki gelişimine önemli bir katkı sağlamaktadır (Erçapan, 2018: 618). Okuma becerisi, okullarda yapılacak öğrenimin daha geniş bilgiye açılmasında birinci basamak olarak kazanılması gereken bir davranış şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Göktürk, 1989: 46). Çocukluk döneminde kazanılan okuma alışkanlığı, çocuğun hayal dünyasının genişlemesi ve ona yeni ufuklar açması bakımından oldukça önemlidir (Divrik ve Ceran, 2022: 34). Okuma ve birçok becerinin öğretilip geliştirilmesinde ders kitapları kullanılmaktadır.

Ders kitapları, eğitim ve öğretim programı sınırları içinde hazırlanmış, eğitim kurumlarında ders gereci olarak kullanılması uygun bulunan materyallerdir (MEB, 2021: 1). Öğretim programındaki amaçlara hizmet üzere hazırlanan ve en çok kullanılan ders materyali olan Türkçe ders kitaplarının içeriğinin büyük kısmını metinler oluşturmaktadır (Dilek, 2021: 15). Ders kitabında yer alan metinler, Türkçe dersinin en temel öğreticilerindedir ve dersin etkinlik alanını oluşturmaktadır (Lüle Mert, 2011: 9-20). Ders kitapları biçim ve içerik bakımından hedeflere hizmet eder nitelikte olmalıdır (Solak ve Yaylı, 2009: 445). Dilin inceliklerinden faydalanılarak okuduklarını anlama ve anlamlandırma sürecinde öğrenciler için ders kitabındaki metinler kullanılmaktadır (Dilek, 2021: 7).

Metin; bir amaç doğrultusunda yazılan, dilin anlatım unsurları ve ifade gücünün kullanıldığı, belirli kurallar çerçevesinde oluşturulmuş yazılardır (Özçetin ve Karakuş, 2020: 177). Ders kitaplarındaki metinlerin hem şekilsel boyutta hem de içerik ve dil boyutunda öğrencilerin bilişsel ve zihinsel gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlanması gerekmektedir. Metnin uzunluğu, harflerin boyut ve şekli, kâğıt türü, sayfa düzeni, kullanılan görseller, noktalama işaretleri ve yazım kuralları şekilsel özellikleri belirtmektedir. Metinde kullanılan dil ve üslup, mekân, karakterler, zaman, konu ve tema da metnin içerik özelliklerini göstermektedir. Dil ve üslup; metinde yer alan cümlelerin uzunluğu ve birbirinin içine geçmiş olması, anlamsal bakımdan güç cümleler, soyutluk-somutluk ve cümle yapısı gibi unsurları ifade etmektedir (Çinpolat, 2019: 1). Metinler; ileteceği mesajı dolaylı olan, içinde soru işareti barındıran ve okuyucuyu düşündüren, saran yazılardır (Özbek, 1996: 20-21).

Bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere üç ana biçim altında toplanan ve temel dil becerilerinin kazandırılmasında yararlanan metinler, kazanımlar dikkate alınarak temalara eşit şekilde dağıtılmalıdır (MEB, 2019: 18). Ders kitaplarında her sınıf seviyesinde 8 tema ve her temada 4 metin kullanılmakla birlikte tema sonlarında da serbest okuma metinleri yer almaktadır. Metinler ve serbest okuma metinleri içinde buldukları temayı temsil edip eşit dağılım olacak şekilde ders kitaplarında yer almalıdır (MEB, 2019: 16-17). İçinde bulunduğu temayla aynı doğrultuda, edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinleri (MEB, 2019: 18) özellikle okuma etkinlikleri olmak üzere dersin farklı süreçlerinde kullanılmaktadır. Metnin öğrenciler tarafından okunup anlamsal olarak keşfedilmesi, metinde verilmek istenen iletinin alınabilmesi metnin dil ve üslup özellikleri ile ilgilidir. Öğrencilerin ilk olarak okuduklarını anlayıp algılaması ve metinlerden çıkarımda bulunabilmesi için metinlerin öğrencilerin dil gelişim seviyesine hitap etmesi gerekmektedir. Bu noktada öğrencilerin metni okuyup anlamlandırmasında “okunabilirlik” kavramı önemli bir yol göstericidir (Çinpolat, 2019: 1). Metinleri okumanın istenilen seviyede anlaşılır şekilde gerçekleşmesinin yanında metinlerin okunabilirlik düzeylerinin de hitap ettiği kitleye uygun olması gerekmektedir (Dilek, 2021: 2). Bu bağlamda serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri araştırılmıştır.

Klare’e (1963) göre okunabilirlik, yazıdaki dilsel özelliklerin okuyanlar tarafından az ya da çok kabul edilebilir olmasıdır (Klare, 1963; Akt. Çetinkaya, 2010: 11). Farklı bir tanıma göre okunabilirlik, yazıların içerik bakımından çabuk algılanması ve içeriğin kolay bir şekilde kavranmasıdır (Ziya, 2019: 12). Okunabilirliğin, yazıların okuyanlar tarafından kolay ya da zor anlaşılması şeklinde tanımlandığı noktada okunabilirlik kavramı ile anlaşılabilirlik kavramının aynı kavramlar olup olmadığı sorgulanmıştır ancak bu kavramlar aynı değildir. Okunabilirlik kavramı niceliksel boyutta değerlendirme yapılmasını sağlarken anlaşılabilirlik kavramı nicel ve nitel boyutu birlikte barındırır (Ateşman, 1997: 71). Yazılarda niceliksel özelliklerle birlikte nitelik açısından bulunması gereken özellikler de vardır. Yazılar; açık, anlaşılır ve net olacak şekilde bilinenden bilinmeyene bir yol izlemelidir. Yazılarda anlamı bilinen sözcüklerin tercih edilmesi gerekirken eş anlamlı sözcükler de kullanılmamalıdır. Yazılar anlamsal ve şekilsel açıdan nitelikli olmalıdır (Goldbord, 2001: 41)

Okunabilirlik seviyesi bir yazının nitelikli olup olmadığının bir göstergesi olmamakla birlikte yazının hitap ettiği hedef gruba uygunluğunun belirlenmesinde rol oynayacak bir kriterdir (Özçetin ve Karakuş, 2020: 177). Farklı ölçümlerle sağlanan okunabilirlik ölçüsü farklı amaçlar için kullanılabilir (Ateşman, 1997: 72). Okunabilirlik yazılara dair nicel veriler elde etmemizi sağlar. Formüller kullanılarak ulaşılan bu veriler bir yazının anlaşılıp anlaşılmaması konusunda kesin bilgi vermez (Temur, 2003: 178). Okunabilirlik genel anlamda kelime ve hece sayısı, cümlelerin boyutu kriter alınarak belirlenmektedir (Çinpolat, 2019: 1).

Alanyazına bakıldığında özellikle yabancı kaynaklarda birçok okunabilirlik formülünün olduğu, Türkçe metinlerde okunabilirlik kavramı ile ilgili ilk çalışmanın 1997 yılında Ateşman tarafından yapıldığı görülmektedir. Ateşman'ın formülünün uygulanmasıyla elde edilen sonuçlar, ilgili puan aralığına göre “çok kolay” (90-100), “kolay” (70-80), “orta güçlükte” (50-69), “zor” (30-49), “çok zor” (1-29) şeklinde kolaydan zora doğru uzanan bir hiyerarşi içinde sıralanmıştır.

Çetinkaya ve Uzun (2010) tarafından yapılan bir diğer okunabilirlik formülüne göre metinlerin hangi sınıf düzeyine uygun olduğunun tespit edilmesi mümkündür. 0-34 puan aralığında “engelli düzey” olarak kabul edilen seviye 10, 11 ve 12. sınıf seviyesini; 35-50 puan aralığında “eğitsel okuma” olarak kabul edilen seviye 8 ve 9. sınıf seviyesini; 51+ puana işaret eden ve “bağımsız okuma” olarak kabul edilen seviye 5, 6 ve 7. sınıf seviyesini göstermektedir.

Temel dil becerileri arasında olan ve Millî Eğitim Bakanlığı 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçlarından birçoğunda doğrudan ya da dolaylı şekilde yer alan okuma, üzerinde defalarca çalışılmış ve hâlâ çalışılması gereken bir kavramdır. Alanyazına bakıldığında hikâye, masal kitapları ve ders kitaplarında yer alan metinlerle ilgili okunabilirlik çalışmalarının yapıldığı görülmektedir fakat “serbest okuma metni” adı altında yer alan ve adında da okuma hedefi olduğu vurgulanan bu metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile ilgili çalışma yapılmamıştır. Öğretmenler tarafından kimi zaman çeşitli etkinliklerde kullanılan kimi zaman da göz ardı edilebilen serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri önem arz etmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda bu çalışma ve çalışma sonuçlarının alanyazın, Türkçe Öğretim Programı, öğretmen ve öğrenciler açısından önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada “Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmanın alt amaçları aşağıda verilmiştir:

1. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinin Ateşman Formülü'ne göre okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
2. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinin Ateşman Formülü'ne göre okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
3. 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinin Ateşman Formülü'ne göre okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
4. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan serbest okuma metinlerinin Ateşman Formülü'ne göre okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
5. Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri, hikâye edici ve bilgilendirici metin ile şiir türü bağlamında farklılık göstermekte midir?
6. Serbest okuma metinlerinin içinde bulunduğu temayı temsil düzeyi nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışma, betimsel nitelikteki tarama modeline uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırmalarda, verilen durum olabildiğince tam ve doğru şekilde tanımlanır (Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013: 22). Bu çalışmada, var olan bir durum değiştirilmediği, serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin tam ve doğru şekilde birtakım formüller yardımıyla tanımlanması söz konusu olduğu için betimsel özelliklere sahip tarama modeli kullanılmıştır. Bu yönteme uygun şekilde gerçekleştirilen çalışmada doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde araştırılan olgu ve olaylarla ilgili bilgileri içeren yazılı, görsel ve dijital malzemelerin toplanarak incelenmesi söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Materyali

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Buna göre çalışmanın incelemeye esas materyalini, 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları oluşturmaktadır. 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Yayınları tercih edilirken 5. sınıf Türkçe ders kitabında Anıttepe Yayıncılık'a ait kitap tercih edilmiştir. Tüm sınıf seviyelerindeki ders kitaplarında bulunan serbest okuma metinlerinin hiçbiri inceleme kapsamı dışında tutulmamış, tamamı örnekleme dâhil edilmiştir. Her sınıf düzeyinde sekiz olmak üzere toplamda 32 serbest okuma metni incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri betimsel analizle incelenerek değerlendirilmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler derinlemesine analiz edilmekte ve önceden belirlenmiş temalar altında sunulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmanın çalışma materyali durumundaki dört adet kitapta yer alan serbest okuma metinleri daha önce belirlenmiş temalar çerçevesinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bu doğrultuda her bir sınıf seviyesine ilişkin incelenen metinler, kendi içinde sözcük uzunluğu, cümle uzunluğu ve okunabilirlik sayısı göstergeleri bakımından tablolaştırılarak sunulmuştur. Bununla birlikte tüm sınıf seviyesinde tespit edilen okunabilirlik sayıları, karşılaştırmaya imkân sağlaması bakımından tek bir tablo içinde ayrıca gösterilmiştir.

Serbest okuma metinleri, sınıf esasında kendi içerisinde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan bilgilendirici, hikâye edici ve şiir türü metin şeklindeki sınıflamaya dikkat edilerek tablolaştırılmıştır. Alanyazında yapılan çalışmaların birçoğunda şiir türü kapsam dışında tutulmasına rağmen bu çalışmada şiir türünün de okunabilirlik düzeyi belirlenerek sonuçlar yapılan benzer çalışmalarla karşılaştırılmıştır.

Metinlerden elde edilen verilerin incelenmesinde Ateşman (1997) tarafından Flesch'ten uyarlanan okunabilirlik formülünden yararlanılmıştır. Ateşman'ın formülü şu şekildedir:

$$O.S.= 198,825 - 40,175 \times X1 - 2,610 \times X2$$

O.S : Okunabilirlik sayısı

x1: Ortalama Sözcük Uzunluğu (Metinde yer alan toplam hece sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

x2: Ortalama Cümle Uzunluğu (Metinde yer alan toplam sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

$$\text{Ortalama Sözcük Uzunluğu (x1)} = \frac{\text{Toplam Hece Sayısı}}{\text{Toplam Sözcük Sayısı}}$$

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu (x2)} = \frac{\text{Toplam Sözcük Sayısı}}{\text{Toplam Cümle Sayısı}}$$

Tablo 1: Ateşman Formülü'ne Göre En Kolay ve En Zor Metnin Sözcük ve Cümle Uzunluğu

Metin	Hece olarak (Sözcük uzunluğu)	Sözcük olarak (Cümle uzunluğu)
En kolay metin	2,2	4
En zor metin	3,0	30

Yukarıda belirtilen formül Türkçe metinlere uygulandığında metinler kolaydan zora doğru aşağıdaki tabloda yer alan aralıklarla anılandırılmıştır.

Tablo 2: Ateşman Formülü'nde Okunabilirlik Sayısına Göre Sınıflandırma

Düzy	Okunabilirlik aralığı
Çok kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok zor	1-29

Metinlerin Ateşman (1997) formülüne göre analiz edilmesinde aşağıdaki işlem basamakları kullanılmıştır:

1. Metni oluşturan sözcüklerin sayılması: Metinde yer alan tüm sözcükler sayıldı. Sözcükler, <https://www.hesapla.online/hece-hesaplama> internet adresi aracılığıyla sayılmıştır. Ayrıca sayı ve sembollerle ifade edilenler de seslendirilme karşılığında kaç sözcüğe karşılık geliyorsa o kadar sözcük sayısı eklendi.
2. Metindeki cümlelerin sayılması: Bitmiş bir yargı belirten ve nokta, soru işareti, açıklama iki noktası bir cümle olarak kabul edilmiştir.
3. Hecelerin sayılması: Sözcükleri oluşturan heceler <https://www.hesapla.online/hece-hesaplama> internet adresi aracılığıyla sayılmıştır. Sayı ve sembollerin seslendirilmesi dikkate alınarak gerektiği durumlarda hece sayısına eklemeler yapılmıştır.
4. Bir metin için hece, sözcük ve cümle sayıları belirlendikten sonra toplam hece sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesiyle ortalama sözcük uzunluğu, sözcük sayısının toplam cümle sayısına bölünmesiyle ortalama cümle uzunluğu her tespit edilmiştir.
5. Ortalama sözcük uzunluğu (x1) ve ortalama cümle uzunluğu (x2) Ateşman formülünde uygun yere yerleştirilerek yapılan hesaplamalar sonucu okunabilirlik sayıları tespit edilmiştir.
6. Ortalama sözcük ve cümle uzunluklarının belirlenmesinde ve okunabilirlik sayısının tespit edilmesinde virgülden sonra iki basamak alınması uygun görülmüştür.
7. Şiir türünde yazılmış metinlerde ek fiil eklerinden birini almış isim ya da kip ve kişi eki almış fiiller dikkate alınarak cümle sayımı yapılmıştır.
8. Metinlerin okunabilirlik puanları tespit edilmiştir.

İncelenen Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerine ilişkin elde edilen bulgular, Ateşman'ın (1997), bulguların yorumuna ilişkin ifade ettiği puan aralıklarına göre yorumlanarak tablolastırılmıştır. Tespit edilen okunabilirlik sayılarının yorumlanmasında kolaylık sağlaması bakımından tablonun alt kısmında puan aralıklarına ilişkin açıklayıcı bilgiye yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın sorusu ve alt amaçları doğrultusunda ulaşılan verilerin yer aldığı tablolara ve tabloların açıklaması ile yorumlamasına yer verilmiştir.

Tablo 3: 5. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Sözcük, Cümle Uzunluğu ve Okunabilirlik Sayısı

Metin Adı	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
Çocuk ve Baloncu	2,65	10,21	65,71
Şahin Bey	2,41	10,96	73,39
Yarın Gene Sabah Olacak	2,54	4,66	84,61
Geyik Ana	2,39	9,84	77,12
Çiftçi ile Çocukları	2,53	5,4	83,08
Dedemin Öyküsü	2,56	7,34	76,81
Bir Bardak Sütün Hatırı	2,44	13,70	65,04
Pastör	2,49	9,92	72,89

Çok kolay: 90-100, kolay: 70-89, orta güçlükte:50-69, zor: 30-49, çok zor: 1-29

Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde 5. sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninden *Şahin Bey*, *Yarın Gene Sabah Olacak*, *Geyik Ana*, *Çiftçi ile Çocukları*, *Dedemin Öyküsü*, *Pastör* adlı metinlerin okunabilirliği 70-89 aralığında olduğundan düzey olarak "kolay"dır. *Çocuk ve Baloncu*, *Bir Bardak Sütün Hatırı* adlı metinlerin okunabilirliği 50-69 aralığında olduğundan bu metinlerin "orta güçlükte" okunabilirliğe sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4: 6. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Sözcük, Cümle Uzunluğu ve Okunabilirlik Sayısı

Metin Adı	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
Cephane Sandığında Kitap	2,41	9,15	78,12
Çanakkale Türküsü'nün Hikâyesi	2,70	12,7	58,51
Atatürk'ün Geometri Kitabı	2,58	9,02	75,69
Sır Tutamayan At Bakıcısı	2,73	7,95	68,39
Şimşekler ve Yıldırımlar	5,52	12,07	76,92
Vatan Destanı	2,17	5,92	96,19
Cirit	2,55	13,86	60,20
Sevgi Filozofu Yûnus Emre	2,40	9,83	76,74

Çok kolay: 90-100, kolay: 70-89, orta güçlükte: 50-69, zor:30-49, çok zor: 1-29

Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde 6. sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninden *Cephane Sandığında Kitap*, *Atatürk'ün Geometri Kitabı*, *Şimşekler ve Yıldırımlar*, *Sevgi Filozofu Yûnus Emre* adlı metinlerin okunabilirliği 70-89 aralığında olduğundan bu metinler düzey olarak "kolay"dır. Serbest okuma metinlerinden *Vatan Destanı* adlı metnin okunabilirliği 96,19 şeklinde belirlenmiş olup bu metin düzey olarak "çok kolay"dır. *Çanakkale Türküsü'nün Hikâyesi*, *Sır Tutamayan At Bakıcısı*, *Cirit* adlı metinlerin okunabilirliği 50-69 aralığında olduğundan bu metinlerin "orta güçlükte" okunabilirliğe sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5: 7. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Sözcük, Cümle Uzunluğu ve Okunabilirlik Sayısı

Metin Adı	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
Eşek ve Köpek	2,37	5,76	88,57
Bir Şehidin Son Mektubu	2,43	8,35	79,66
Üç Soru	2,53	10,22	70,50
Muhacir Osman	2,46	6,56	81,70
Evrene Açılan Gizli Anahtar	2,63	8,43	71,16
İnsan Kitaplarda Ne Arar	2,62	11,06	64,69
Yıldırım Sesli Manasçı	2,60	2,61	77,11
Ertuğrul'un Ocağında Uyandık	2,47	14,11	62,76

Çok kolay: 90-100, kolay: 70-89, orta güçlükte: 50-69, zor: 30-49, çok zor: 1-29

Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde 7. sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninden *Eşek ve Köpek*, *Bir Şehidin Son Mektubu*, *Üç Soru*, *Muhacir Osman*, *Evrene Açılan Gizli Anahtar*, *Yıldırım Sesli Manasçı* adlı metinlerin okunabilirliği 70-89 aralığında olduğundan düzey olarak "kolay"dır. Serbest okuma metinlerinden *İnsan Kitaplarda Ne Arar*, *Ertuğrul'un Ocağında Uyandık* adlı metinlerin okunabilirliği 50-69 aralığında olduğundan bu metinlerin "orta güçlükte" okunabilirliğe sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 6: 8. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Sözcük, Cümle Uzunluğu ve Okunabilirlik Sayısı

Metin Adı	Ortalama Sözcük Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Sayısı
Ayaz'ın Definesi	2,55	9,16	72,47
Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor	2,38	4,55	73,13
Eski Çağlardan Beri Dışlerimize Çok İyi Baktık	2,26	9,87	82,26
Masal Ağacı	2,57	8,37	73,22
İstanbul'la Hasbihâl	2,55	5,71	81,47
Karagöz	2,55	4,00	85,93
Canberra (Kanberra)	2,57	8,11	74,40
İmece	2,52	7,61	77,72

Çok kolay: 90-100, kolay: 70-89, orta güçlükte: 50-69, zor: 30-49, çok zor: 1-29

Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde 8. sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninin tamamı 70-89 aralığında olduğundan tüm metinler düzey olarak "kolay"dır.

Tablo 7: 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Serbest Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Sayısı

Tema	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
1. Tema	65,71	78,12	88,57	72,47
2. Tema	73,39	58,51	79,66	73,13
3. Tema	84,61	75,69	70,50	82,26
4. Tema	77,12	68,39	81,70	73,22
5. Tema	83,08	76,92	71,16	81,47
6. Tema	76,81	96,19	64,69	85,93
7. Tema	65,04	60,20	77,11	74,40
8. Tema	72,89	76,74	62,76	77,72

Çok kolay: 90-100, kolay: 70-89, orta güçlükte: 50-69, zor: 30-49, çok zor: 1-29

Tüm sınıf kademelerinde yer alan serbest okuma metinlerine bakıldığında en yüksek okunabilirlik düzeyi 96,19 ile 6. sınıf 6. temada yer alan metin görülmektedir. En düşük okunabilirlik ile 58,51 ile yine 6. sınıf 6. temada yer alan serbest okuma metninde hesaplanmıştır.

5. sınıf serbest okuma metinlerinin altısı "kolay" düzeyde iken ikisi "orta güçlükte"dir. 6. sınıf serbest okuma metinlerinin dördü "kolay" düzeyde iken üçü "orta güçlükte", biri "çok kolay"dır. 7. sınıf serbest okuma metinlerinin altısı "kolay" düzeyde iken ikisi "orta güçlükte"dir. 8. sınıf serbest okuma metinlerinin tamamı "kolay" düzeydedir.

Tablo 8: 5. Sınıf Serbest Okuma Metinlerinin Tema ve Metin Türüne Göre Okunabilirlik Düzeyi

Tema	Serbest Okuma Metni	Serbest Okuma Metni Türü	Bilgilendirici/Hikâye Edici/Şiir	Okunabilirlik Düzeyi
1. Birey ve Toplum	Çocuk ve Baloncu	Hikâye	Hikâye Edici	65,71
2. Millî Mücadele ve Atatürk	Şahin Bey	Anı	Bilgilendirici	73,39
3. Doğa ve Evren	Yarın Gene Sabah Olacak	Şiir	Şiir	84,61
4. Millî Kültürümüz	Geyik Ana	Efsane	Hikâye Edici	77,12
5. Vatandaşlık	Çiftçi ile Çocukları	Şiir	Şiir	83,08
6. Sağlık ve Spor	Dedemin Öyküsü	Anı	Bilgilendirici	76,81
7. Erdemler	Bir Bardak Sütün Hatırı	Hikâye	Hikâye Edici	65,04
8. Bilim ve Teknoloji	Pastör	Hikâye	Hikâye Edici	72,89

5. sınıf ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinleri temalara göre incelendiğinde “Doğa ve Evren” ile “Vatandaşlık” temasında yer alan “şiir” türünde yazılmış metinlerin okunabilirlik puanlarının diğer türlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Okunabilirlik düzeyi en düşük iki metnin de “hikâye” türünde yazıldığı görülmektedir. Serbest okuma metinleri içinde bulunduğu tema ile konu bakımından ilişkili olup metinlerin temayı temsil düzeyi yüksektir. 5. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metinleri arasında dört hikâye edici metin, iki bilgilendirici metin, iki şiir bulunmaktadır. 5. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metin türleri, Türkçe Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış “Türler” tablosuna uygundur.

Tablo 9: 6. Sınıf Serbest Okuma Metinlerinin Tema ve Metin Türüne Göre Okunabilirlik Düzeyi

Tema	Serbest Okuma Metni	Serbest Okuma Metni Türü	Bilgilendirici/ Hikâye Edici/ Şiir	Okunabilirlik Düzeyi
1. Okuma Kültürü	Cephane Sandığında Kitap	Anı	Bilgilendirici	78,12
2. Millî Mücadele ve Atatürk	Çanakkale Türküsü’nün Hikâyesi	Blog	Bilgilendirici	58,51
3. Bilim ve Teknoloji	Atatürk’ün Geometri Kitabı	Makale	Bilgilendirici	75,69
4. Erdemler	Sır Tutamayan At Bakıcısı	Hikâye	Hikâye Edici	68,39
5. Doğa ve Evren	Şimşekler ve Yıldırımlar	Söyleşi	Bilgilendirici	76,92
6. Millî Kültürümüz	Vatan Destanı	Şiir	Şiir	96,19
7. Sağlık ve Spor	Cirit	Makale	Bilgilendirici	60,20
8. Birey ve Toplum	Sevgi Filozofu Yunus Emre	Biyografi	Bilgilendirici	76,74

6. sınıf ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinleri temalara göre incelendiğinde en yüksek okunabilirlik düzeylerinin “Millî Kültürümüz” temasında yer alan “şiir” türünde yazılmış metinde olduğu görülmektedir. Okunabilirlik düzeyleri diğerlerinden daha düşük olan iki metin “bilgilendirici metin” türünde yazılmıştır. Serbest okuma metinleri içinde bulunduğu tema ile konu bakımından ilişkili olup metinlerin temayı temsil düzeyi yüksektir. 6. sınıf ders kitaplarında altı bilgilendirici, bir hikâye edici ve bir şiir türünde yazılmış serbest okuma metinleri yer almaktadır. 6. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metin türleri, Türkçe Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış “Türler” tablosuna uygundur.

Tablo 10: 7. Sınıf Serbest Okuma Metinlerinin Tema ve Metin Türüne Göre Okunabilirlik Düzeyi

Tema	Serbest Okuma Metni	Serbest Okuma Metni Türü	Bilgilendirici/ Hikâye Edici/ Şiir	Okunabilirlik Düzeyi
1. Erdemler	Eşek ve Köpek	Fabl	Şiir	88,57
2. Millî Mücadele ve Atatürk	Bir Şehidin Son Mektubu	Mektup	Bilgilendirici	79,66
3. Kişisel Gelişim	Üç Soru	Hikâye	Hikâye Edici	70,50
4. Millî Kültürümüz	Muhacir Osman	Hikâye	Hikâye Edici	81,70
5. Bilim ve Teknoloji	Evrene Açılan Gizli Anahtar	Hikâye	Hikâye Edici	71,16
6. Okuma Kültürü	İnsan Kitaplarda Ne Arar?	Söyleşi	Bilgilendirici	64,69
7. Doğa ve Evren	Yıldırım Sesli Manasçı	Hikâye	Hikâye Edici	77,11
8. Zaman ve Mekân	Ertuğrul’un Ocağında Uyandı	Gezi Yazısı	Bilgilendirici	62,76

7. sınıf ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinleri temalara göre incelendiğinde en yüksek okunabilirlik düzeyi “Erdemler” temasında yer alan manzum şekilde yazılmış “fabl” metninde ölçülmüştür. Okunabilirlik düzeyleri diğerlerinden daha düşük olan iki metin “söyleşi” ve “gezi yazısı” türünde yazılmıştır. Serbest okuma metinleri içinde bulunduğu tema ile konu bakımından ilişkili olup metinlerin temayı temsil düzeyi yüksektir. 7. sınıf ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinde dört adet hikâye edici, üç adet bilgilendirici metin ve bir adet de şiir türünde yazılmış metnin yer aldığı görülmektedir. 7. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metin türleri, Türkçe Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış “Türler” tablosuna uygundur.

Tablo 11: 8. Sınıf Serbest Okuma Metinlerinin Tema ve Metin Türüne Göre Okunabilirlik Düzeyi

Tema	Serbest Okuma Metni	Serbest Okuma Metni Türü	Bilgilendirici/ Hikâye Edici/ Şiir	Okunabilirlik Düzeyi
1. Erdemler	Ayaz’ın Definesi	Hikâye	Hikâye Edici	72,47
2. Millî Mücadele ve Atatürk	Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor	Şiir	Şiir	73,13
3. Bilim ve Teknoloji	Eski Çağlardan Beri Dışlerimize Çok İyi Baktık	Makale	Bilgilendirici	82,26
4. Birey ve Toplum	Masal Ağacı	Hikâye	Hikâye Edici	73,22
5. Zaman ve Mekân	İstanbul’la Hasbihâl	Şiir	Şiir	81,47
6. Millî Kültürümüz	Karagöz	Tiyatro	Hikâye Edici	85,93
7. Doğa ve Evren	Canberra (Kanberra)	Gezi Yazısı	Bilgilendirici	74,40
8. Vatandaşlık	İmece	Hikâye	Hikâye Edici	77,72

8. sınıf ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinleri temalara göre incelendiğinde en yüksek okunabilirlik düzeyi “Millî Kültürümüz” temasında yer alan “tiyatro” türünde yazılmış metinde ölçülmüştür. “Şiir” türünde yazılmış bir metnin okunabilirlik düzeyi de kitapta yer alan beş metinden daha yüksektir. Serbest okuma metinleri içinde bulunduğu tema ile konu bakımından ilişkili olup metinlerin temayı temsil düzeyi yüksektir. 8. sınıf ders kitaplarında dört hikâye edici, iki bilgilendirici metin ve iki adet de şiir türünde yazılmış metin olduğu görülmektedir. 8. sınıf ders kitabında yer alan serbest okuma metin türleri, Türkçe Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış “Türler” tablosuna uygundur.

Tablo 12: Metin Türlerine Göre Okunabilirlik Ortalamaları ve Düzeyleri

Metnin Türü	Okunabilirlik Puan Ortalaması	Okunabilirlik Düzeyi
Hikâye Edici	73,72	Kolay
Bilgilendirici	72,31	Kolay
Şiir	84,50	Kolay
Tüm Metinlerin Ortalaması	76,84	

Metin türleri açısından okunabilirlik puan ortalamalarına bakıldığında tüm kademelerde yer alan serbest okuma metinlerinin düzeyi “kolay” aralığında yer alsa da şiir türünde yazılmış metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm kademelerde yer alan 32 metnin okunabilirlik puan ortalaması ise 76,84 olarak hesaplanmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde 5. sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninin okunabilirlik puanlarının 65,04-84,61 arasında olduğu ve metinlerin “kolay” ile “orta güçlükte” olduğu görülmektedir. Araştırmada “çok kolay”, “zor” ve “çok zor” düzeyinde serbest okuma metni bulunmadığı görülmüştür. Demir’in (2013) çalışmasında beşinci sınıf metinlerinde

okunabilirlik sayılarının 40 ile 86 arasında olduğu görülmektedir. Sonuçlar benzerlik gösterse de okunabilirlik puanı itibarıyla “zor” olarak değerlendirilen metnin bu çalışmada yer almamasıyla sonuçların farklılaştığı düşünülmektedir.

Yazıların içerik bakımından kolay algılanması şeklinde tanımlanan okunabilirlik, her kademede yer alan metinler için anlamlı ve önemlidir. 6. sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metni Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde metinlerin okunabilirlik puanlarının 58,51-96,10 arasında olduğu, okunabilirlik düzeylerinin “çok kolay”, “kolay” ve “orta güçlükte” olduğu görülmektedir. Çiftçi, Çeçen ve Melanhoğlu (2007) tarafından yapılan çalışmanın bulgularına bakıldığında incelenen üç farklı 6. sınıf kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin “çok kolay”, “kolay”, “orta güçlükte” ve “zor” şeklinde dağılım gösterdiği ve bu dağılımın “kolay” ve “orta güçlükte” olan metinlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Çalışmaların sonuçları büyük oranda benzerlik gösterse de okunabilirlik düzeyi “zor” olan metin yönüyle sonuçlar birbirinden ayrılmaktadır.

Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde 7. sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninin okunabilirlik puanları 62,76-88,57 arasında olup bu metinler, “kolay” ve “orta güçlükte”dir. Ateşman tarafından beş farklı aralıkta değerlendirilen okuma düzeylerinden “çok kolay”, “zor” ve “çok zor” aralıklarında serbest okuma metni yer almaktadır. Alanyazın tarandığında Arslan, Bora (2021) tarafından yapılan çalışmada Ateşman okunabilirlik formülüne göre 7. sınıf seviyesindeki kitapta 3 adet “çok kolay”, 9 adet “kolay”, 11 adet “orta güçlük” seviyelerinden metinler yer almaktadır. Ortalama okunabilirlik değeri 72,45’tir. Dağılım göz önünde bulundurulduğunda iki çalışmanın sonuçlarının büyük oranda benzer olduğu, okunabilirlik düzeyi “çok kolay” metin yönüyle sonuçların birbirinden farklılaştığı görülmektedir.

Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre incelendiğinde 8. sınıf ders kitabında yer alan sekiz serbest okuma metninin okunabilirlik puanları 72,47-85,93 aralığında olduğundan tüm metinler düzey olarak “kolay”dır. Bu metinlerde Ateşman tarafından belirlenen beş farklı aralıktan dördünü temsil eden metinlerin yer almadığı görülmektedir. Şakiroğlu (2020) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öykülerin okunabilirlik puanları 70,7 ile 85,3 aralığında olduğu ve hepsinin düzey olarak “kolay” şeklinde değerlendirildiği görülmektedir. İki çalışma birlikte değerlendirildiğinde çalışmaların sonuçları büyük oranda benzerlik gösterip sonuçlar örtüşmektedir.

Metin türlerinden 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında yer alan serbest okuma metinlerinden şiir türünde yazılmış metinlerin okunabilirlik puanlarına bakıldığında okunabilirlik puanlarının 84,61-83,08 - 96,19 - 88,57 - 73,13 - 81,47 şeklinde oldukça yüksek çıktığı, altı şiirden birinin “çok kolay” diğerlerinin “kolay” aralığında olduğu belirlenmiştir. Okunabilirlik puan ortalamasına göre bakıldığında da şiir türünde yazılmış metinlerin hikâye edici ve bilgilendirici metin türlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Şiirde noktalama işaretlerinin yeterli olmaması ve sıralı cümlelerin ayırt edilememesinin okunabilirlik puanlarının yüksek çıkmasında etken olduğu düşünülmektedir. Benzer (2020) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına bakıldığında 5, 6, 7 ve 8. Türkçe ders kitabında yer alan dört farklı şiirin Türkçe için geliştirilen Ateşman (1997) formülüne göre okunabilirlik puanları; 99,21 - 72,65 - 94,95 - 93,14 şeklinde hesaplanmış olup şiirlerin okunabilirliği oldukça yüksek çıkmıştır. İki çalışma birlikte değerlendirildiğinde sonuçlarının benzer olduğu ve çalışmaların birbirini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Metin türlerinden hikâye edici metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 73,72 iken bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puan ortalaması 72,31 olarak hesaplandığı, her ikisinin de kolay düzeyde olmasına rağmen hikâye edici metinlerin okunabilirlik puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kemiksiz (2021) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına bakıldığında 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyindeki kitaplarda yer alan bilgilendirici metinlerin hikâye edici metinlerden daha düşük okunabilirlik puanına sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda iki çalışmanın da benzer sonuçlara işaret ettiği görülmektedir.

Her sınıf kademesinde işlenmesi zorunlu olan “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temaları açısından bulgular incelendiğinde “Erdemler” temasında yer alan dört serbest okuma metninin okunabilirlik ortalaması 73,61, “Millî Kültürümüz” temasında bulunan metinlerin ortalaması 85,23 ve “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan metinlerin okunabilirlik ortalaması 71,17 olarak hesaplanmıştır. “Erdemler” ve “Millî Kültürümüz” temalarında yer alan metinler “hikâye edici” ve “şiir” türünde yazıldığından bu temalarda yer alan metinlerin okunabilirlik ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan dört metinden üçünün bilgilendirici

metin olması, bu temada hikâye edici metnin hiç bulunmaması okunabilirliğin diğer zorunlu temalardan daha düşük çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir. Baki (2019) tarafından yapılan çalışmanın bulgularına bakıldığında “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan beş metnin tamamının bilgilendirici metin olduğu ve metin türü açısından çalışmaların birbirini desteklediği görülmektedir.

Türkçe ders kitaplarında bulunan serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin incelendiği bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında okunabilirlik puanlarının 58,51 ile 96,19 aralığında olduğu ve metinlerin çoğunlukla “kolay” aralığında yer aldığı görülmektedir. Serbest okuma metinlerinin kolay ya da zor okunmasına dair öğrenci ve Türkçe öğretmenlerinden görüş alınması şeklinde nitel bir çalışma yapılarak çalışma sonuçları birlikte değerlendirilebilir. Türkçe öğretmenlerinin serbest okuma metinlerini nasıl kullandığına dair bir çalışma da yapılabilir.

Ateşman Formülü’ne göre yaptığımız çalışma sonuçlarında okunabilirlik sayılarına göre metinlerin “çok kolay”, “kolay”, “orta güçlükte”, “zor”, “çok zor” olduğu tespit edilmiştir. Aynı metinler, Çetinkaya ve Uzun tarafından geliştirilen okunabilirlik formülüne göre değerlendirilerek serbest okuma metinlerinin buldukları sınıf seviyesine uygunluğu incelenebilir. Hikâye edici ve bilgilendirici metinlerde cümle tanımı net iken şiir türünde yazılmış metinlerde cümle yapısının net olmaması sonuçları etkilemektedir. Bu bağlamda şiir türünde yazılmış metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesinde kullanılacak cümle yapısına dair kriterlerin belirleneceği bir çalışma yapılabilir.

Çalışma sonuçlarına bakıldığında serbest okuma metinlerinin içinde buldukları temayı temsil etme bakımından yeterli olduğu görülmektedir. Serbest okuma metinleri; konu, başlık ve kullanılan görsellerle uyum bakımından da incelenebilir.

Yazarlık Katkısı

Araştırmanın her iki yazarı da çalışmayı %50 katkı oranıyla hazırlamıştır. Her iki yazar da metni analiz ederek sonuçların kontrolünü sağlamıştır.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışmada kullanılan veriler doküman incelemesiyle elde edildiğinden dolayı etik kurul onayı gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Ateşman, E. (1997). Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. *Dil Dergisi*, 0(58), 71-74.
- Baki, Y. (2019). Türkçe Dersi 8. Sınıf Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 30-46.
- Benzer, A. (2020). Türkçe Yapay Zekâya Dayalı Okunabilirlik Formülüne Doğru Bir Adım. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 5(1), 47-82.
- Büyüköztürk, Ş.; Çakmak, E. K.; Akgün, Ö. E.; Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çetinkaya, G. (2010). Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Leylâ Uzun), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, Ö.; Çeçen, M. A. ve Melanhoğlu, D. (2007). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 6(22), 206-219. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TnpZMU56YzM=/altinci-sinif-turkce-ders-kitaplarindaki-metinlerin-okunabilirlik-acisindan-degerlendirilmesi> adresinden 04.05.2022 tarihinde erişildi.
- Çinpolat, E. (2019). Miyase Sertbarut’un Kitaplarının Okunabilirlik Düzeyleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Keziban Tekşan), Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, M. (2013). İlköğretim IV. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(197), 80-94.
- Dilek, E. (2021). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema Metin İlişkisi Bakımından Okunabilirliği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Miriam Zeliha Stebler), Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Epçaçan, C. (2018). Okuma ve Anlama Becerilerinin Öğretim Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(19), 615-630.

- Goldbord, R. (2001). Readable Writting By Secientist and Researches. *Journal of Environmental Healty*, 63(8), 40-42.
- Göktürk, A. (1989). *Sözün Ötesi Yazılar*. İstanbul: Anka Ofset Yayınları.
- Kemiksiz, Ö. (2021). Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 973-992.
- Klare, G. R. (1963). *Measurement of Readability*. Ames: University of Iowa Press.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) (2019). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) (2021). *Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları*. Ankara: MEB.
- Mert, E. L. (2011). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Metinsellik Ölçütlerine Uygunlukları. *Dil Dergisi*, 0(153), 7-23.
- Özbek, Y. (1996). *Okumak, Anlamak, Yorumlamak*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Özçetin, K. ve Karakuş, N (2020). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 175-190.
- Şakiroğlu, Y. (2020). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Kelime–Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1827-1834.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>. adresinden 05.05.2022 tarihinde erişildi.
- Temur, T. (2003). Okunabilirlik (Readability) Kavramı. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13, 169-180.
- Yaylı, D. ve Solak, M. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi. *Journal of International Social Research*, 2(9), 444-453.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ziya, S. (2019). Behiç Ak'ın Çocuk Romanlarının Söz Varlığı ve Okunabilirlik Yönünden Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Erol Aksoy), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aykut, B. ve Arslan, M. A. (2021). Türkçe Ders (5, 6, 7, 8) Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(1), 222-236.
- <https://www.hesapla.online/hece-hesaplama> adresinden 10.04.2022 tarihinde erişildi.